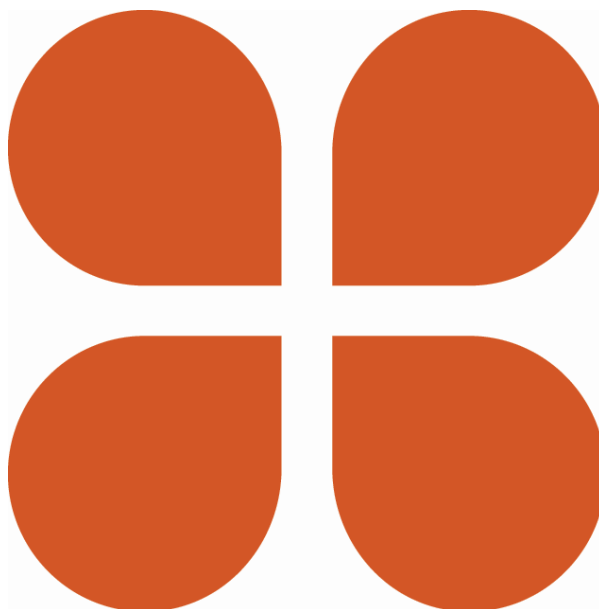

Rapport från Riksantikvarieämbetet

Kvalitetshöjning av fornminnesinformation och FMIS-processer

Sammanfattning

Kvalitetshöjning av fornminnesinformation och FMIS-processer är ett projekt inom programmet DAP (Digital Arkeologisk Process, dnr 2.10.1-1282-2014). Befintlig fornminnesinformation, som idag finns i Riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem FMIS, håller inte tillräckligt hög kvalitet för att kunna fylla förväntade behov i samhällsbyggnadsprocessen. Detta projekt har för avsikt att på flera sätt förbättra kvaliteten på den befintliga informationen. Många av problemen är sedan länge kända men har av olika anledningar inte åtgärdats och har med tiden blivit allt mer omfattande. Inom DAP är målet: "Åtgärder och planering inom samhällsbyggnadsprocessen som påverkar landskapet ska baseras på aktuell fornminnesinformation med rätt kvalitet".

Projektet *Kvalitetshöjning av fornminnesinformation och FMIS-processer* bedrivs i form av fyra delprojekt, där varje delprojekt har som syfte att uppnå DAP:s målsättning inom några olika områden. Dessa områden är *FMIS-handläggning, kommunikation med användare och registrerare, utbildningar av granskare och registrerare (för FMIS) samt informationskvaliteten i FMIS*.

Följande rapport redogör för arbetet inom respektive delprojekt på ett övergripande sätt. Avslutningsvis ges förslag till fortsatt arbete. För att få fullständig inblick i det arbete som har gjorts bör man läsa såväl slutrapport som bilagor.

Riksantikvarieämbetet 2016
Artillerigatan 33A
621 38 Visby
www.raa.se
registrator@raa.se

Upphovsrätt för text och bild, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY, erkännande 2.5 Sverige <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>
För tillgång till denna rapport's bilagor – kontakta Riksantikvarieämbetet.

Innehållsförteckning

1.	Projektinformation.....	4
1.1	Bakgrund.....	4
1.2	Projektmål.....	4
1.3	Syfte.....	4
1.4	Förväntade effekter vid projektslut.....	4
1.5	Processer och metoder.....	5
1.6	Historik.....	5
2.	Utvärdering av resultat.....	7
2.1	Utfall tid.....	7
2.2	Risker.....	7
2.3	Utfall kostnad.....	8
2.4	Utfall resultat.....	9
2.4.1	Delprojekt 1: Effektivisering av FMIS-handläggningen.....	9
2.4.4	Utvärdering av effektmålen.....	10
2.4.5	Leveranser.....	11
2.4.6	Avvikelser/ändringar.....	11
2.5	Delprojekt 2: Bättre kommunikation med användare och registrerare.....	11
2.5.1	Genomförande.....	12
2.5.2	Utvärdering av effektmålen.....	12
2.5.3	Leveranser.....	12
2.6	Delprojekt 3: Granskning och extern registrering.....	12
2.6.1	Genomförande.....	13
2.6.2	Utvärdering av effektmålen.....	13
2.6.3	Leveranser.....	13
2.7	Delprojekt 4: Sammanställning av kända feltyper i FMIS – en förstudie i kvalitetstänk.....	14
2.7.1	Genomförande.....	15
2.7.2	Utvärdering av effektmålen.....	15
2.7.3	Leveranser.....	16
3.	Förslag till fortsatt arbete.....	17
4.	Leverans.....	18
5.	Erfarenheter och iakttagelser.....	18
6.	Referenser.....	19

1. Projektinformation

1.1 Bakgrund

Riksantikvarieämbetet bedriver mellan 2014 och 2018 programmet DAP. Syftet med DAP är att ta ett helhetsgrepp kring informationshanteringen i de arkeologiska processerna avseende IT- stöd, processer och arbetssätt, samt kring hur kvaliteten på fornminnesinformationen kan förbättras och beskrivas.

Inom ramen för programmet DAP kommer ett antal projekt att bedrivas som syftar till att DAP:s övergripande målsättning nås. Ett sådant projekt är "Kvalitetshöjning av fornminnesinformation och FMIS-processer".

1.2 Projektmål

Det övergripande projektmålet är att effektivisera kulturmiljöarbetet och skapa en ökad tydlighet kring informationen i fornminnesinformationssystemet (FMIS). Projektet, hädanefter även kallat Kvalitetsprojektet, delades in i fyra delprojekt. Närmare beskrivning av målen finns under redovisningen av respektive delprojekt. Se avsnitt 2 Utvärdering av resultat.

1.3 Syfte

Syftet med projektet är att förtydliga kvaliteten på befintlig fornminnesinformation, underlätta användningen av informationen samt klargöra och effektivisera registreringsprocessen för informationens väg in i FMIS. Syftet med att utföra åtgärderna inom ramen för ett projekt är att samla tidigare spretiga arbetsinsatser och få ett större helhetsgrepp för att uppnå ett bättre resultat.

1.4 Förväntade effekter vid projektslut

Resultaten från projektet förväntas leda till effektivare arbetsprocesser och högre kvalitet på inrapporteringen till FMIS. Effekterna kommer till viss del att kunna ses på kort sikt, men framförallt en tid efter projektets avslut. Effektmålen utvärderas mer ingående under redovisningen av respektive delprojekt, i avsnitt 2.

1.5 Processer och metoder

Projektet genomförs i form av fyra delprojekt med en ansvarig person för varje delprojekt.

Delprojekt 1 kallas *Effektivisering av FMIS-handläggningen*. Syftet med delprojekt 1 är att effektivisera arbetet kring inkommande ärenden. Målet är bättre förutsättningar för kortare handläggningstider och därmed högre kvalitet på informationen i FMIS. Ansvarig är Sandra Langhammer, enheten för kulturmiljöinformation.

Delprojekt 2 kallas *Bättre kommunikation med användare och registrerare*. Syftet med delprojekt 2 är samla den information som beskriver tolkning och registrering av fornminnesinformation. Målet är att förbättra informationen kring FMIS. På sikt förväntas detta leda till bättre kvalitet och kortare handläggningstider. Ansvarig är Karolina Ross, enheten för kulturmiljöinformation.

Delprojekt 3 kallas *Granskning och extern registrering*. Syftet med delprojekt 3 är att klargöra utbildningsförfarande och rutiner gällande granskning och registrering för FMIS, så som det ser ut idag. Målet är ett reglerat utbildningssystem för att uppnå bättre kvalitet på den information som registreras externt i FMIS. Ansvarig är Antonia Baumert, enheten för kulturmiljöinformation.

Delprojekt 4 kallas *Sammanställning av kända feltyper i FMIS*. Syftet med delprojekt 4 är att kartlägga kända kvalitetsproblem med fornminnesinformation och bedöma konsekvenser. Målet är prioriterade insatser för att höja kvaliteten på fornminnesinformation. Ansvarig är Antonia Baumert, enheten för kulturmiljöinformation.

Problemet med felaktiga positioner/geometrier har i huvudsak behandlats inom ramen för projekt Fjärranalys för kulturmiljövården (dnr 2.10.1-372-2016).

1.6 Historik

I regeringens proposition 2012/13:96 Kulturmiljöns mångfald (s. 72) står det "Att systematiskt och fortlöpande kvalitetssäkra och vidga kunskapen om förekomst av fornlämningar är enligt regeringens uppfattning nödvändigt för att långsiktigt hävda fornlämningskyddet. Riksantikvarieämbetet bör därför stärka sitt arbete inom detta område. Myndigheten bör *sträva efter att det ska bli så tydligt som möjligt för den enskilde vilka lämningar som utgör fornlämningar...*" (författarens kursivering).

För att den enskilde ska förstå vilka lämningar som utgör fornlämningar behöver Riksantikvarieämbetet förtydliga informationen utåt, men även arbeta med kvalitetssäkring av den antikvariska bedömningen och annan attributinformation i FMIS.

DAP:s uppdrag innebär bland annat att se till att fornminnesinformationen är samordnad och ger nytta i hela samhällsbyggnadsprocessen. För att detta ska vara möjligt krävs att informationen är kvalitetssäkrad. Idag håller informationen inte tillräckligt hög kvalitet för att leva upp till de krav som ställs från omvärlden. Bland annat för att den antikvariska bedömningen (vad som är fornlämning) inte stämmer överens med aktuell lagstiftning och för att kvaliteten inte är tydligt beskriven. Den 1 januari 2014 trädde den nya kulturmiljölagen (Kulturmiljölag 1988:950) i kraft och den antikvariska bedömningen i FMIS har endast aktualiserats på de objekt som varit föremål för ärenden - uppskattningsvis någonstans mellan 500 och 1000 objekt.

FMIS lever inte upp till omvärldens krav och förväntningar. Problemen gäller både informationen i sig och de vägar som uppgifterna når FMIS. Under 2013 genomfördes en analyserande förstudie, kallad Förstudie FMIS-processen (dnr 3.5.5.-1146-2013), vilken syftade till att ge en tydlig bild av problemen och föreslå förbättringsåtgärder. Förstudiens resultat ligger till grund för Kvalitetsprojektet. Kvalitetsproblemen som identifierades i förstudien kan sammanfattas enligt nedan. Siffror inom parentes anger inom vilket delprojekt problemet behandlas. Är siffran kursiv tas problemet upp delvis eller indirekt.

1. Lagtillämpningen, problem med antikvarisk bedömning (4)
2. Geometrier ligger fel och har fel utbredning (4)
3. Ofullständig attributinformation (4)
4. SjöMIS-informationen har allt för stora brister (4)
5. Informationen är inte aktuell (1)
6. Fornminnesinformation i andra register (4)
7. Landet är ojämnt inventerat (4)
8. Olika (otydliga) krav ställs på inrapportering av informationen (3 och 1)
9. Informationen är ot tydligt beskriven, saknar kvalitetsmärkning (4)
10. RAÄ bidrar till konkurrerande verksamhet (3)
11. ingen koppling mellan registrering i FMIS och aktuell praxis (4)
12. Lämningsstypspan bidrar inte till att underlätta förståelsen av vad som är fornlämning och inte (4)

2. Utvärdering av resultat

2.1 Utfall tid

Enligt ursprunglig tidsplan skulle projektet ha avslutats den sista mars 2015 förutsatt att önskat resultat var uppnått. Kvalitet sattes som den främsta parametern i projektet. På grund av personliga skäl arbetade projektledaren reducerad tid under december 2014 – april 2015 varför tidsplanen sköts fram i tid. Den nya tidsplanen var att ett utkast till rapport skulle finnas i början av juli 2015 och den slutgiltiga rapporten ska fastställas under hösten 2015, preliminärt den 30 oktober 2015.

Inga direkta avvikelser finns när det gäller resurser. Vissa frågor har varit svåra och krävt flera processer och bearbetningar som involverat olika personer vilka varit mer eller mindre svåra att sammankalla. Detta har gjort att vissa beslut dragit ut på tiden.

Delprojekt 4 har varit svårt att avgränsa och nya idéer, tankar och frågeställningar har väckts under arbetets gång vilket gjort att arbetet tagit längre tid och varit svårare än förväntat.

2.2 Risker

Risker som togs upp i projektplanen var att vissa förutsättningar kanske inte skulle kunna lösas inom ramen för projekttiden. Förutsättningarna var följande:

- *Beslut fattat om Riksantikvarieämbetet kan sluta dölja information i Fornsök eller inte.* Beslut är ännu inte fattat, vilket inte bedöms ge några direkta konsekvenser för projektet. Däremot kan det ställa till problem i det fortsatta arbetet – bland annat när kvaliteten på informationen ska beskrivas. Det faktum att Riksantikvarieämbetet döljer positioner för depåfynd och offerplatser i Fornsök kan inte anses vara i linje med att man ska arbeta med att förtydliga för den enskilde vad som är en fornlämning, eller hur den enskilde ska gå tillväga om hen har en (forn)lämning på sin mark.

(Beslut att inte längre dölja information i Fornsök och FMIS har fattats efter projektets avslut).

- *Ansvarsförhållandet mellan Statens Maritima Muséer och Riksantikvarieämbetet är utrett.*

Ansvaret är inte utrett och kommer att hanteras vidare inom ramen för verksamhetsprojektet Janus, (dnr 2.10.1-173-2016) inom DAP. Styrgruppen för Kvalitetsprojektet beslutade den 7 oktober 2015 följande

som har koppling till ansvarsfrågan för den så kallade maritima informationen i FMIS¹ (Se även [Mötesanteckning styrgruppsmöte kring kvalitet och maritim info](#)):

- FMIS får tills vidare innehålla objekt utan geometrier, ej kulturhistorisk information och annan data med dålig kvalitet, förutsatt att informationens kvalitet kan beskrivas i det nya systemet.
 - Förvaltningsöverenskommelsen löper på tills ansvarsfrågan är utredd.
- *Att Riksantikvarieämbetet har tagit tydlig ställning till vilken fornminnesinformation som myndigheten ska förvalta.*
Arbete pågår inom Verksamhetsprojektet Janus (dnr 2.10.1-173-2016).
 - *Förutsättningen för att tidsplanen för framtagande av webbformulär ska hålla är att enheten för informationssystem få möjlighet att avsätta den tid som är nödvändig.*
Arbetet drog ut på tiden och växte bland annat på grund av att enheten för informationssystem hade ett eget intresse i att använda arbetet med webbformuläret som en pilotstudie. Förutsättningarna förändrades och Informationsavdelningens ledning beslutade att göra arbetet med webbformuläret till ett eget projekt.

2.3 Utfall kostnad

DAP gick under år 2014 in med 695 tkr, fördelade på 1,33 årsarbetskrafter, för att stödja FMIS handläggning. DAP avsatte även 80 tkr för tekniskt stöd från enheten för informationssystem till projektet. Inget av de avsatta medlen för tekniskt stöd kom dock att utnyttjas inom projektet. 56 tkr planerades för konsultstöd från Triona för arbete med datakvalitet och dataproductspecifikation. 56 tkr blev även utfallet för konsultstödet.

Övriga resurser till projektet var i form av tid från personer inom Riksantikvarieämbetet. Följande var planerat:

¹ Vi talar ofta om "den maritima informationen" som Statens Maritima Museer har ansvar för. Det vi då menar är objekt under vatten såväl gamla som nyregistrerade objekt. Men när vi talar om den maritima information som har extremt dålig kvalitet – då menar vi framförallt den information som härstammar från SjöMIS, det vill säga Statens Maritima Museers databas över framförallt vrak och förlisningsuppgifter som slogs samman med FMIS år 2008.

Resurs	Timmar 2014	Timmar 2015
Sandra Langhammer (Iki)	20	20
Karolina Ross (Iki)	180	20
Johan Andersson (Iki)	35	0
Maria Urberg (Iki)	40	20
FMIS-handläggare (Iki)	100	50
Anna-Lena Olsson (Kmk)	20	20
Maria Barkin (Aju)	10	10
Antonia Baumert (Iki)	480	140

Samtliga personer har lagt ner ungefär de timmar som planerades förutom projektledaren (Antonia Baumert) som lagt ner ca 80 timmar utöver de planerade timmarna. Projektledaren kom att lägga merparten av tiden under 2015 istället för under 2014 som planerat.

2.4 Utfall resultat

2.4.1 Delprojekt 1: Effektivisering av FMIS-handläggningen

Ett av de allvarligaste problemen med dagens fornminnesinformation är att den brister i aktualitet. I skrivande stund tar det 13 månader från det att ett FMIS-ärende kommer in till Riksantikvarieämbetet till dess att informationen finns registrerad i FMIS. Tiden har ökat med två månader det senaste året. Detta är alldeles för lång tid för att informationen ska anses vara aktuell och fungera som ett godtagbart beslutsunderlag i samhällsbyggnadsprocessen. Orsaker till den långa handläggningstiden är förutom en svårhanterlig registreringsklient och flaskhalsar i den arkeologiska processen även att FMIS-handläggarna har för många och för splittrade arbetsuppgifter.

Syftet med delprojekt 1 är att effektivisera arbetet kring inkommande ärenden. Projektmålet är att skapa bättre förutsättningar för att på sikt uppnå kortare handläggningstider och därmed öka aktualiteten och kvaliteten på informationen i FMIS. Genomförda åtgärder har dels handlat om att utreda om registreringen i FMIS går att effektivisera genom att förenkla registreringsförfarandet, dels att på försök införa Kanban²-metoden i FMIS-handläggarnas arbete.

Inom ramen för delprojekt 1 låg även arbetet med att ta fram och implementera ett nytt förenklat webbformulär för anmälningar och slutredovisningar till FMIS. Arbetet med webbformuläret lyftes dock ut ur detta projekt och ett separat projekt skapades.

² Kanban är en metod som innebär att visualisera och tydliggöra flöden i en arbetsprocess.

2.4.3 Genomförande

Ansvarig för delprojekt 1 är Sandra Langhammer vid enheten för kulturmiljöinformation. Sandra har rapporterat till projektledaren genom regelbundna avstämningsmöten och skriftliga rapporter (bilaga 1a-1d). Införandet av Kanban-metoden, liksom övriga åtgärder i syfte att effektivisera handläggningen, skedde inom ramen för linjeverksamheten men en kortare redogörelse och en mindre utvärdering av åtgärderna har ändå valts att göras inom ramen för detta projekt eftersom de är kvalitetshöjande insatser kring FMIS.

2.4.4 Utvärdering av effektmålen

Följande effektmål sattes för delprojekt 1:

- Effektivare prioritering av arbetsuppgifter inom FMIS-gruppen.
- Bättre kvalitet på inrapportering av undersökningar och anmälningar av fornminnen via FMIS-blankett/webbformulär till Riksantikvarieämbetet.
- Kortare handläggningstider för FMIS-ärenden.

Utvärderingen visar att Kanban-metoden tillsammans med andra åtgärder har hjälpt till att synliggöra arbetsuppgifter och underlättat prioritering av arbetsuppgifter inom FMIS-gruppen. Däremot har åtgärderna inte påverkat ärendebalansen eller handläggningstiden i önskvärd omfattning.

FMIS-handläggningen tilldelades även extra resurser i form av medel från DAP-programmet under år 2014. De extrainsatta resurserna bidrog till att antalet handlagda ärenden under 2014 nästan mötte inflödet. Dock är handläggningstiden i skrivande stund (november 2015) uppe i 13 månader, vilket visar att de extra insatta resurserna hjälpte tillfälligtvis, men de ordinarie resurserna räcker inte för att hålla en godtagbar nivå på handläggningstiden.

År	Antal handläggare ³	Timmar	ärenden
2014	10	3 300	2 300
2015	6	2 600	1 650

2014 lade sammanlagt 10 personer ca 3 300 timmar på handläggning och ca 2 300 ärenden blev handlagda. 2015 arbetade sammanlagt 6 personer med handläggning under ca 2 600 timmar och ca 1 650 ärenden blev handlagda

³ Antal handläggare avser totalt antal personer som under året har arbetat med handläggning. Olika handläggare har arbetat i varierande grad under åren – allt ifrån 2 till 12 månader.

2.4.5 Leveranser

1. *Ett underlag som beskriver tidstjuvar i FMIS-handläggarnas arbete.*
Se bilaga 1b och 1d.
2. *En beskrivning av genomförda åtgärder i syfte att effektivisera FMIS-handläggningen.*
Se bilaga 1a.
3. *En första version av webbformulär för inrapportering till FMIS och en plan för vidare arbete.*
Dokumentation finns här: <http://raawiki.raa.se/display/FBL/FMIS+webblankett+Startsida>
4. *Förslag till ärendebalansprojekt.*
Se bilaga 1c.

Leverans 1 och 2 är genomförda enligt plan. Leverans 3 lyftes ut ur Kvalitetsprojektet och gjordes till ett eget projekt. Leverans 4 tillkom under arbetets gång.

2.4.6 Avvikelser/ändringar

Kvalitetsproblemet *Bristande aktualitet*, som framför allt berörs i delprojekt 1, ansågs vid projektstarten vara ett av de allvarligaste problemen med dagens fornminnesinformationssystem. Den uppfattningen har förstärkts av omvärldsanalyser som gjorts under arbetets gång – såväl inom ramen för projektet som i andra sammanhang. Problemet *Bristande aktualitet* har även koppling till det faktum att man inom ramen för DAP-programmet planerar för ”registrering vid källan” – det vill säga att ansvaret för fornminnesinformationen överförs till länsstyrelserna och registreringen läggs på länsstyrelserna med flera. Riksantikvarieämbetet kan då inte lämna över tusentals oregistrerade ärenden, utan det så kallade ärendeberget måste vara bortarbetat. Projektledaren fick därför i uppdrag att räkna på ett projekt för att nå nollbalans den 1 juli år 2017, vilket resulterade i leverans 4 (bilaga 1c).

2.5 Delprojekt 2: Bättre kommunikation med användare och registrerare

Den befintliga informationen som beskriver hur fornminnesinformationen kan och får användas, liksom instruktioner för externa registrerare som självständigt registrerar information i FMIS, har länge varit bristfällig och felaktig. Orsaker till detta är brist på resurser och bortprioriteringar.

Syftet med delprojekt 2 är att ta ett samlat grepp kring information som beskriver tolkning och registrering av fornminnesinformation. Projektmålet var att genomföra förbättringar av hemsidan liksom instruktioner och manualer med koppling till FMIS. På sikt förväntas åtgärderna frigöra mer tid för handläggning, vilket leder till bättre kvalitet och kortare handläggningstider.

2.5.1 Genomförande

Ansvarig för delprojekt 2 är Karolina Ross vid enheten för kulturmiljöinformation. Karolina har rapporterat till projektledaren genom regelbundna avstämningsmöten och skriftlig redogörelse (bilaga 2a).

2.5.2 Utvärdering av effektmålen

Följande effektmål sattes för delprojekt 2:

- Färre frågor till Forsöks support.
- Färre externa felregistreringar i FMIS.

Enligt uppgifter från FMIS-handläggarna har frågorna minskat något till Forsöks support sedan informationen uppdaterats på hemsidan och nya manualer har lagts ut.

Målet med färre externa felregistreringar är svårt att utvärdera när så pass kort tid har förlöpt. En utvärdering bör därför göras längre fram. Hänsyn bör då även tas till effekterna av de nya webbformulären.

2.5.3 Leveranser

1. Uppdaterade texter på Forsöks hemsida.
Uppdaterade länkar mellan relevanta texter/sidor som berör FMIS på hela RAÄ:s hemsida.
2. Uppdaterade hjälptexter för Forsök i form av ett pdf-dokument.
3. Aktuell manual för externa registrerare.
4. En rapport som kortfattat beskriver genomförda insatser och eventuella avvikelser från planerade insatser, liksom förslag till eventuella behov av ytterligare åtgärder.
5. Förslag på hur de olika delarna kan förvaltas.

Samtliga leveranser är levererade enligt plan. Se www.forsok.se och bilaga 2a.

2.6 Delprojekt 3: Granskning och extern registrering

Utbildningsprocesserna för granskare och registrerare har inte varit formaliserade vilket har skapat problem vid kravställningar på dem som provas för granskning och/eller utbildas i registrering. Till exempel har personliga band uppfattats kunna utgöra en grund för att bli antagen för prövning till granskare. Detta har lett till att godkännandeprocessen har upplevts som godtycklig. Syftet med delprojekt 3 har varit att klargöra utbildningsförfarandet och rutiner för det löpande arbetet med

granskning och registrering för FMIS så som det ser ut idag. Målet var ett reglerat utbildningssystem för att kunna ställa krav på att granskare och registrerare levererar resultat med god kvalitet till FMIS.

2.6.1 Genomförande

Ansvarig för delprojekt 3 är Antonia Baumert, tillika projektledare, vid enheten för kulturmiljöinformation. Regelbundna avstämningsmöten har hållits med representanter från Kulturmiljöavdelningen – främst Anna-Lena Olsson och Peter Norman samt med Maria Urberg vid enheten för kulturmiljöinformation och Maria Barkin vid juridikenheten, administrativa avdelningen. Resultatet är ett PM som beskriver utbildningsförfarandet och en mall för överenskommelse (bilaga 3a och 3b).

2.6.2 Utvärdering av effektmålen

Följande effektmål sattes för delprojekt 3:

- Tydliga och transparenta godkännandeprocesser med fastställda krav.
- Förutsättningar för reglerad extern registrering genom överenskommelser är utredda.

Under arbetets gång framkom förslaget att sträva efter *en* roll som innehar de bägge kompetenserna granskning och registrering, istället för de två skilda behörigheter som funnits hitintills. Fördelen med detta är att man i möjligaste mån undviker att ha granskare som inte kan registrera och registrerare som inte kan granska. Dessutom förväntas tydligheten utåt att öka. En sammanslagen roll bör därför vara målet, vilket är utgångspunkten i projektets förslag för utbildning och godkännande samt för krav och överenskommelse. Det är dock inte rimligt att kräva att samtliga nuvarande granskare ska bli registrerare, inte heller att alla som idag registrerar i FMIS ska lära sig att granska. Dessa fall behöver ses över var för sig och särskilda beslut måste tas om krav och överenskommelser. Målet är dock att de som godkänns framöver ska ha de bägge kompetenserna. Den nya rollen kallas för *registrerare* och man kan inte godkännas som registrerare om man inte först har prövats och godkänts som granskare. En granskare har ingen nytta av sin kompetens om hen inte kan registrera i FMIS. Undantag ska regleras med särskild skriftlig överenskommelse.

Arbetet med utbildning och prövningsprocess för granskare pågår för närvarande vid enheten för kulturmiljöintegrering. Framöver kommer processerna för granskare och registrerare att ses över ytterligare i takt med att det kommer nya krav och nya system byggs.

2.6.3 Leveranser

- *Ett dokument som beskriver processerna för utbildning av granskare och registrerare för FMIS, inklusive krav, åtaganden, hantering av eventuell avstängning liksom*

missnöjeshantering.

Se bilaga 3a.

- *Förslag till skriftlig överenskommelse mellan Riksantikvarieämbetet och externa registrerare.*

Se bilaga 3b.

- *Förslag på hur de olika delarna förvaltas mellan Iki och Kmk.*

Se bilaga 3a.

Samtliga leveranser är levererade enligt plan sånär som på missnöjeshanteringsrutin. Detta ansågs inte nödvändigt i nuläget. Rutiner för hur man hanterar personer som vid upprepade prövningar inte blir godkända kommer att tas fram i den nya processen för registrering vid källan.

Vid ett styrgruppsmöte den 29 oktober 2015 beslutades att den utbildningsbeskrivning som gjorts inom ramen för Kvalitetsprojektet ska fungera som stöd vid framtagande av utbildningsbeskrivningar för antikvarisk bedömning och dokumentation av kulturlämningar (det som tidigare kallats granskning) samt registrering i FMIS. (Se även [Mötesanteckning delproj 3 om granskning och registrering](#)).

Den överenskommelse som tagits fram inom Kvalitetsprojektet ska användas vid utbildning av registrerare framöver. Överenskommelser med redan godkända registrerare skrivs endast särskilda behov finns.

2.7 Delprojekt 4: Sammanställning av kända feltyper i FMIS – en förstudie i kvalitetstänk

Redan vid konverteringen från det analoga fornminnesregistret till det digitala FMIS, vilken genomfördes åren 2003-2005, uppstod en rad kvalitetsproblem. Sedan dess har ytterligare problem blivit kända och nya har tillkommit i samband med registrering. Förändringen av kulturmiljölagen, som trädde i kraft den 1 januari 2014, gjorde att problemet med att antikvarisk bedömning och praxis inte stämmer överens blev ställt på sin spets.

Syftet med delprojekt 4 är att kartlägga kända kvalitetsproblem med informationen i FMIS och dess konsekvenser för samhällsbyggnadsprocessen. Målet var att arbeta fram en modell för prioritering samt föreslå prioriteringar som kan höja kvaliteten på informationen på det mest kostnadseffektiva sättet.

Inom delprojekt 4 har följande informationsmängder identifierats ha störst behov av kvalitetshöjande insatser, nämnda i prioriteringsordning.

1. Geometrier – har ofta fel position och/eller fel utbredning.
2. Antikvarisk bedömning – stämmer inte med praxis.
3. Lämningsstyp – när den är fel är också ofta antikvarisk bedömning fel.
4. Beskrivning och övriga lämningsuppgifter – alla möjliga typer av fel förekommer.

Prioriteringen har gjorts med hjälp av olika omvärldsanalyser. Analyserna har bland annat handlat om arbetsmöten med representanter från länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet. Men även resultat från den enkät som skickats ut inom ramen för projekt Digitaliseringsplan för Riksantikvarieämbetet (dnr 1.3.1-01925-2015) har beaktats.

För att förbättra kvaliteten inom nämnda områden föreslås olika åtgärder som närmare beskrivs i Delrapport 4 (bilaga 4a). Se även avsnitt Förslag till fortsatt arbetet (s. 21).

2.7.1 Genomförande

Ansvarig för delprojekt 4 är Antonia Baumert, tillika projektledare, vid enheten för kulturmiljöinformation. Flera arbetsmöten där olika förslag har diskuterats har genomförts. Deltagare har varit representanter från Informationsavdelningen (enheten för kulturmiljöinformation), Kulturmiljöavdelningen och från DAP.

I utbildningssyfte har deltagarna vid flera tillfällen även arbetat med att se på möjligheter med en dataproduktspecifikation för FMIS. Arbetet leddes av konsult Tina Saetre från Triona. En början till dataproduktspecifikation finns i bilaga 4b.

Ett arbetsmöte med representanter från Riksantikvarieämbetet och ett par av de prioriterade målgrupperna för DAP – länsstyrelserna och Skogsstyrelsen har också hållits. Syftet var bland annat att inhämta behov av kvalitet på befintlig fornminnesinformation. (Se även minnesanteckningar från [Workshop om behov fornminnesinfo](#)).

I övrigt har arbetet i delprojekt 4 handlat mycket om att analysera olika alternativ till att korrigera antikvarisk bedömning och rätta/kvalitetshöja andra problem. Arbetet beskrivs mer utförligt i Delrapport 4 (bilaga 4a).

2.7.2 Utvärdering av effektmålen

- Kartlagda kvalitetsproblem med befintlig FMIS-information inklusive åtgärdsförslag och resursuppskattning för föreslagna åtgärder.
- Förslag till prioriteringar av kvalitetshöjande insatser med effekter för samhällsbyggnadsprocessen.

- Ökad kunskap inom datakvalitet hos FMIS-handläggarna och programgruppen för DAP.

Kända befintliga kvalitetsproblem har analyserats och beskrivits. Olika åtgärdsförslag har analyserats och kostnadsberäknats. Slutsatsen är att åtgärderna bör vara en kombination av att förtydliga informationen, beskriva kvaliteten och rätta felaktigheter. Många av problemen går inte att komma till rätta med utan stora och kostsamma insatser. En del fel kommer därför sannolikt aldrig att kunna rättas och det är därför viktigt att kvaliteten på informationen beskrivs. Känner man till informationens begränsningar vet man också hur man kan använda den.

Genomgången av de olika kvalitetsproblemen har resulterat i tre huvudområden som det vidare arbetet bör koncentreras till för att på bästa sätt förhöja kvaliteten med den befintliga forminnesinformationen. Dessa tre områden är:

- Ärendebalans
- Kvalitetshöjning
- Kvalitetsbeskrivning

Ärendebalans innebär att komma till rätta med kvalitetsproblemet *bristande aktualitet*. För detta föreslås ett projekt som beskrivs närmare inom ramen för delprojekt 1.

Kvalitetshöjning innebär konkreta kvalitetshöjande åtgärder (rättningar av fel) med den befintliga informationen. Förslag till åtgärder beskrivs i delrapport 4 (bilaga 4a).

Kvalitetsbeskrivning innebär att beskriva kvaliteten på den information som inte är möjlig att förbättra genom andra åtgärder. Eller då det inte anses kostnadseffektivt att använda resurser till att rätta informationen. Mer om kvalitetsbeskrivning tas upp i delrapport 4 (bilaga 4a).

Se även avsnitt Förslag till fortsatt arbete.

2.7.3 Leveranser

- *Sammanställning, inklusive åtgärdsförslag, resursuppskattning och beskrivning av konsekvenser, för samhällsbyggnadsprocessen, av kända feltyper i FMIS.*
Se bilaga 4a.
- *Förslag till matris/modell för hur vi kan arbeta med kända kvalitetsbrister.*
Se bilaga 4a.
- *Ett förslag till plan med prioriteringar för vidare arbete kring kvalitet, såväl med befintlig FMIS-information som framtida forminnesinformation med tillhörande processer.*
Se bilaga 4a.

- *Ett första utkast till dataproduktspecifikation och förslag till hur vi kan arbeta vidare med datakvalitet.*
Se bilaga 4b.

Samtliga leveranser är levererade enligt plan. Se bilagorna 4a-4c.

3. Förslag till fortsatt arbete

Med utgångspunkt i resultat från Kvalitetsprojektets olika delar föreslås följande åtgärder, avgränsningar och vidare arbete:

- Ett balans- och kvalitethöjningsprojekt tillsätts där fokus ligger på ärendebalans år 2016-2017. Mottagare Malin Blomqvist.
- Från år 2017 läggs fokus på kvalitetshöjning av lämningstyper utifrån prioriteringar 2017 och framåt. Korrigeringar av beskrivning och övriga uppgifter prioriteras ej. Mottagare Malin Blomqvist.
- Kvalitetsbeskrivning/kvalitetsklassning av information i det framtida systemet enligt rapport för delprojekt 4. För kvalitetshöjning av geometrier läggs fokus på kvalitetsbeskrivning (inte korrigering). Mottagare Tord Klafver.
- Dataproduktspecifikation föreslås som ett verktyg för fortsatt arbete med datakvalitet. Mottagare Malin Blomqvist.
- Objekt med låg kvalitet ges en särskild märkning i det system som ska ersätta FMIS. Det kan gälla såväl lämningar i vatten som på land (till exempel dem med antikvarisk bedömning Uppgift om). Mottagare Tord Klafver.
- Möjliggör för redovisning av andra underlag som komplement till fornminnesinformationen – till exempel:
 - Inrätta ett separat projekt kring arbete med historiska kartor.
 - Skapa förutsättningar för visning av olika underlag i det nya systemet, som exempelvis ej kvalitetssäkrad extern lämningsinformation.Mottagare Tord Klafver.
- Utred alternativa leveranssätt för fornlämningar till Lantmäteriet och Geodataportalen, vilket idag styrs av kulturmiljöförordningen respektive INSPIRE-lagstiftningen. Mottagare Malin Blomqvist.

4. Leverans

Överlämningsmöte har skett enligt plan. Dokumentation och arbetshandlingar finns på G:
Projektplan och slutrapport med bilagor finns i Edda.

5. Erfarenheter och iakttagelser

Projektet har löpt enligt plan. Att dels ha rollen som projektledare, dels vara ansvarig för två av fyra delprojekt har ibland varit svårt. Delprojekten har haft olika omfattning och delprojekt 4 har varit det mest omfattande, och tar därför också störst plats i slutrapporten. Men det finns en risk att de delprojekt som projektledaren ansvarat för tenderar att ta större plats än de övriga två.

Någon skriftlig beställning av projektet gjordes aldrig vilket gör det svårt att avgöra om projektet svarar upp mot beställningen. Men de täta avstämningarna med styrgruppen har ändå gjort att arbetet har löpt på och frågor har lösts efter hand.

6. Referenser

Digitaliseringsplan för Riksantikvarieämbetet, dnr 1.3.1-01925-2015, rapport Riksantikvarieämbetet 2015

Forsberg, Krister. *Workshops och arbetsmöten. Verktygslåda för meningsfulla möten.* Stockholm 2013.

Förordning (2000:308) om fastighetsregistret

Förordning (2010:1770) om geografisk miljöinformation

Förordning (2013:554) om ändring i förordningen (1988:1188) om kulturminnen m.m.

Förstudie FMIS-processen, dnr 3.5.5-1146-2013, rapport Riksantikvarieämbetet 2013

ISO-standard 19113:2002 Geographic information – Quality principles

Kulturmiljöförordning (1988:1188)

Kulturmiljölag (1988:950)

Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning, version 4.1. Riksantikvarieämbetet 2014.

Programdefinition DAP, dnr 2.10.1-1282-2014, Riksantikvarieämbetet 2014

Regeringens proposition 2012/13:96 Kulturmiljöns mångfald